

Το συμμαχικό χαστούκι:

Η έκρηξη της ελληνικής επανάστασης βρήκε τη Θεσσαλία να έχει κατακλυστεί από τουρκικές στρατιές καθώς η Λάρισα και τα Τρίκαλα αποτελούσαν τα ορμητήρια των εναντίον του Αλή πασά εκστρατειών. Έτσι κι αλλιώς, βρίσκεται και πάνω στη φυσική διαδρομή προς τη Νότια Ελλάδα και διαμέσου της Θεσσαλίας κινήθηκαν οι στρατιές που αποπειράθηκαν να πνίξουν τον ξεσηκωμό στον Μοριά. Πέρα από αυτά, με το που έγινε γνωστή η επανάσταση στην Πελοπόννησο και στη Στερεά, κι ενώ ακόμα ο Αλή πασάς αμυνόταν, οι τουρκικές αρχές στις πόλεις Λάρισα, Τρίκαλα, Βελεστίνο κάλεσαν τους Έλληνες πρόκριτους των ευρύτερων περιοχών τους και άλλους έσφαξαν επιτόπου, άλλους κρέμασαν, άλλους φυλάκισαν. Τους έσφαξαν αργότερα. Μια κίνηση στο Πήλιο, πνίγηκε στην αρχή της. Στα 1822, κάθε δράση επαναστατών στη Θεσσαλία είχε σβήσει.

Στις αρχές του 1854, ελληνικά εθελοντικά ανταρτικά σώματα πέρασαν τα σύνορα και μπήκαν στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Ο Θεόδωρος Γρίβας έφτασε ως το Μέτσοβο αλλ' αναγκάστηκε να υποχωρήσει στη Θεσσαλία, όπου δρούσε ο στρατηγός Χριστόδουλος Χατζηπέτρου. Απέτυχαν να καταλάβουν τον Δομοκό, πήραν την Καλαμπάκα. Η Αυστρία φοβήθηκε μήπως η επαναστατική κίνηση επεκταθεί και στις δικές της σλαβικές περιοχές. Πρότεινε στην Αγγλία να δεχτεί τουρκική αίτηση για παροχή βοήθειας εναντίον των ελληνικών επαναστατικών κινημάτων.

Στις 7 Μαρτίου, μια τουρκική διακοίνωση ζητούσε από τον βασιλιά Όθωνα να ανακαλέσει τους Έλληνες αξιωματικούς από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Αγγλία, Γαλλία, Αυστρία και Πρωσία κάλεσαν την Ελλάδα να υπακούσει. Η ελληνική απάντηση κρίθηκε ανεπαρκής, ενώ τον Απρίλιο ο Τσάμης Καρατάσος έκανε απόβαση στο Άγιο Όρος. Το προσωπικό της τουρκικής πρεσβείας στην Αθήνα αποχώρησε κι ο σουλτάνος κατέφυγε στην προσφιλή μέθοδο των απελάσεων.

Ο Όθων απάντησε απαγορεύοντας τη διαμονή Τούρκων μουσουλμάνων μέσα στα όρια του Ελληνικού κράτους. Και δήλωσε αγέρωχα ότι θα έμπαινε επικεφαλής του ελληνικού στρατού αναγγέλλοντας την έναρξη της διαδικασίας απελευθέρωσης των υπόδουλων Ελλήνων. Μια αγγλογαλλική προσβλητική διακοίνωση (8 Απριλίου του 1854) τον κάλεσε «να κάτσει στ' αβγά του». Στις 12 Μαΐου, ο γαλλικός στόλος μπήκε στο λιμάνι κι ο γαλλικός στρατός έκανε απόβαση στον Πειραιά. Ο Όθων διακήρυξε την ελληνική ουδετερότητα, πρωθυπουργός διορίστηκε ο έμπιστος των Άγγλων Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος και, ως τις 6 Ιουνίου, τα εθελοντικά σώματα γύρισαν πίσω από τα σύνορα.

Η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου:

Ο βασιλιάς Όθων εκδιώχθηκε το 1862. Ο βασιλιάς Γεώργιος ανέλαβε το 1863. Στις 12 Απριλίου του 1877, στο Κισνόβιο της Βεσσαραβίας, ο τσάρος εξέδωσε διάγγελμα προς τον ρωσικό λαό: Η Οθωμανική αυτοκρατορία δε δέχεται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς τους χριστιανούς και άρα αναπόφευκτα η Ρωσία πρέπει να επιβάλει τη δικαιοσύνη. Την ίδια μέρα, στην Πετρούπολη, ο Τούρκος πρεσβευτής παραλάβαινε το χαρτί με την κήρυξη του πολέμου, ενώ από το έδαφος της Μολδοβλαχίας εξορμούσαν τρεις ρωσικές στρατιές. Τον Δεκέμβριο, η τουρκική άμυνα κατέρρευσε και οι Ρώσοι ξεχύθηκαν στην Αδριανούπολη κι άρχισαν να προελαύνουν στην Κωνσταντινούπολη παίρνοντας το προάστιο του Αγίου Στεφάνου. Ο σουλτάνος ζήτησε ειρήνη, ενώ οι ως εκείνη τη στιγμή απαθείς Σέρβοι κήρυξαν τον πόλεμο στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

Μια επανάσταση στη Θεσσαλία προκάλεσε διαδηλώσεις συμπαρατάσεως στην Αθήνα και σχεδόν εξανάγκασε την κυβέρνηση Κανάρη να στείλει στρατό στα επαναστατημένα μέρη.

Ήταν αργά. Στην Αδριανούπολη υπογράφηκε ανακωχή και η Ελλάδα γι' άλλη μια φορά βρέθηκε μόνη εναντίον όλων. Οι δυνάμεις ανακλήθηκαν. Η επανάσταση «του 1877» έμεινε ένα ακόμα οδυνηρό επεισόδιο στην ιστορία της Θεσσαλίας.

Η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου υπογράφηκε 19 Φεβρουαρίου με το παλιό, 3 Μαρτίου του 1878 με το νέο ημερολόγιο. Το ψητό βρισκόταν στη δημιουργία της Μεγάλης Βουλγαρίας! Από το πουθενά, η συνθήκη γεννούσε ένα τεράστιο κράτος υποτελές στον σουλτάνο. Περιλάμβανε την Κυρίως Βουλγαρία (Δυτική Ρωμυλία) και την Ανατολική Ρωμυλία παραμορφωμένες: Η Μεγάλη Βουλγαρία απλωνόταν ως πέρα από την Αχρίδα καταλαμβάνοντας Μοναστήρι, Σκόπια, Καστοριά, Σέρρες, Καβάλα, δηλαδή το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας (εκτός από τη Θεσσαλονίκη) κι όλη τη Βορειοανατολική Θράκη ως το Λουλέ Μπουργκάζ, στη θέση της βυζαντινής Αρκαδιούπολης. Η Κωνσταντινούπολη βρέθηκε σε βουλγαρικό κλοιό.

Στην Ελλάδα, η ψυχρολουσία από τη δημιουργία της Μεγάλης Βουλγαρίας λειτούργησε καταλυτικά. Οι διαδηλώσεις διαδέχονταν η μια την άλλη, ενώ στη Θεσσαλία το επαναστατικό κίνημα ξαναφούντωσε. Όμως, την πολλή δουλειά την έκαναν οι επιστημονικοί σύλλογοι στην ελεύθερη Ελλάδα και στην Κωνσταντινούπολη. Οι πρεσβείες και οι κυβερνήσεις των μεγάλων δυνάμεων βομβαρδίζονταν με υπομνήματα, στατιστικές αναλύσεις, ιστορικά και πληθυσμιακά στοιχεία για τη Μακεδονία και τη Θράκη. Άρθρα σε όλες τις ευρωπαϊκές εφημερίδες προσπαθούσαν να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη και να τρομάξουν τους λαούς με την απειλή του πανρωσισμού. Άλλωστε, ο θρίαμβος της Ρωσίας ήταν οδυνηρή ήττα για την Αγγλία, που ποτέ δεν έπαψε να εργάζεται για μια ακέραιη και εξευρωπαϊσμένη Οθωμανική αυτοκρατορία ως τη μόνη λύση για τη σταθερότητα στην περιοχή. Έτσι, ξαφνικά, η Βρετανία βρέθηκε να υποστηρίζει τα «δικαια των Ελλήνων».

Ο ρωσικός στρατός έκανε διακοπές στην κοιλάδα του Αγίου Στεφάνου και οι Ρώσοι αξιωματικοί πετάγονταν ως την Κωνσταντινούπολη για να διασκεδάσουν. Κάποια νύχτα, επιστρέφοντας στα στρατόπεδά τους, οι Ρώσοι αξιωματικοί αντίκρισαν ένα δάσος από κατάρτια στ' ανοιχτά: Ο αγγλικός στόλος είχε καταπλεύσει στην περιοχή! Οι Άγγλοι έκαναν ότι μπορούσαν για να προκαλέσουν μια ρωσοτουρκική σύγκρουση και να επέμβουν, ενώ οι Ρώσοι επιζητούσαν αφορμή για να κυριεύσουν την Κωνσταντινούπολη. Ο σουλτάνος, όμως, τηρούσε πολύ προσεκτική στάση και στο μόνο που συγκατένευε ήταν στην αγγλική προσπάθεια για μια ελληνοτουρκική συνεννόηση.

Η Θεσσαλία ελληνική:

Σιγά σιγά, η Αγγλία πετύχαινε να ευαισθητοποιήσει και τις άλλες δυνάμεις, προβάλλοντας το ελληνικό ζήτημα. Ταυτόχρονα, η απραξία στην πεδιάδα μπροστά από την Κωνσταντινούπολη συνεχιζόταν με αποτέλεσμα ο ρωσικός στρατός να βυθίζεται στην ξεγνοιασιά και να χάνει τη μαχητικότητά του. Ο τσάρος συνειδητοποιούσε ότι μια σύρραξη θα γκρέμιζε όλα όσα είχε κερδίσει. Μια μυστική αγγλορωσική συμφωνία στο Λονδίνο (18 Μαΐου του 1878), προέβλεπε τη διεξαγωγή ενός πανευρωπαϊκού συνεδρίου για την επανατοποθέτηση της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου σε νέες βάσεις.

Άρχισε την 1η Ιουνίου στο Βερολίνο με πρόεδρο τον καγκελάριο Ότο Βίσμαρκ. Στα γρήγορα, οι Άγγλο υπέγραψαν συνθήκη στρατιωτικής συμμαχίας με την Οθωμανική αυτοκρατορία (4 Ιουνίου του 1878). Αφορούσε μόνο την περίπτωση κατά την οποία οι Ρώσοι απειλούσαν να

αφαιρέσουν και άλλα τουρκικά εδάφη. Σε αντάλλαγμα, η Βρετανία έπαιρνε την Κύπρο, που, από το 1570, βρισκόταν στην τουρκική κατοχή.

Στο Βερολίνο, όμως, τα γεγονότα έτρεχαν. Το πιο καίριο πρόβλημα ήταν το τι θα γινόταν με τη Μεγάλη Βουλγαρία. Συμφώνησαν να μικρύνει, να απομακρυνθεί από το Αιγαίο και να διαμελιστεί σε δυο κομμάτια: Την Κυρίως Βουλγαρία (Δυτική Ρωμυλία) με πλήρη πολιτική αυτονομία κάτω από την επικυριαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και την Ανατολική Ρωμυλία με μόνο διοικητική αυτονομία. Η Μεγάλη Βουλγαρία έζησε τέσσερις μόνο μήνες. Έβαλε, όμως, τα θεμέλια των μελλοντικών βουλγαρικών διεκδικήσεων.

Στις 17 Ιουνίου του 1878, οι σύνεδροι έφτασαν στο άρθρο 15 της αναθεωρημένης συνθήκης. Θέμα του η Κρήτη και οι περιοχές που συνορεύανε με την Ελλάδα. Δυο Έλληνες εκπρόσωποι περίμεναν υπομονετικά όλες αυτές τις ημέρες στον προθάλαμο. Τους κάλεσαν να εκθέσουν τις ελληνικές θέσεις. Ο ένας από αυτούς ήταν ο Θεόδωρος Δεληγιάννης. Διάβασε ένα υπόμνημα χωρίς ιστορικές και συναισθηματικές εξάρσεις αλλά τεκμηριωμένο και ρεαλιστικό. Οι εκπρόσωποι της Ελλάδας ξαναγύρισαν στον προθάλαμο. Οι σύνεδροι συμφώνησαν ν' αφήσουν απ' έξω την Κρήτη και να προβλέψουν την εδαφική επέκταση της Ελλάδας προς Θεσσαλία και Ήπειρο. Το θέμα παραπέμφθηκε να ενταχθεί στο άρθρο 24, του οποίου η συζήτηση ορίστηκε για τις 5 Ιουλίου. Εισηγητής ήταν ο εκπρόσωπος της Γαλλίας, που προέκυψε φιλέλληνας. Η κατάληξη ήταν να οριστούν νέα σύνορα στη γραμμή Θύαμη (Καλαμά) με Πηνειό.

Η ελληνοτουρκική ομάδα εμπειρογνομόνων που ορίστηκε, δεν κατόρθωσε να συμφωνήσει στις οριοθετήσεις. Δυο χρόνια αργότερα, ένα νέο συνέδριο οργανώθηκε στο Βερολίνο με αποκλειστικό θέμα την οριοθέτηση. Ήταν 4 Ιουνίου του 1880, όταν πάνω στον χάρτη, οι σύνεδροι τράβηξαν μια γραμμή: «Αυτά είναι τα σύνορά σας», είπαν στα ενδιαφερόμενα μέρη. Η Ελλάδα έπαιρνε τη Θεσσαλία (εκτός από τον Όλυμπο) και την περιοχή της Άρτας. Αντί για τον Καλαμά, η γραμμή είχε τραβηχτεί πάνω στον Άραχθο, πολύ πιο νότια από το αρχικό σημείο.

Η καταστροφή του 1897:

Στα 1896, ο πρωθυπουργός Θεόδωρος Δηλιγιάννης ήταν ευτυχισμένος άνθρωπος. Ο αντίπαλός του Χαρίλαος Τρικούπης είχε εκμηδενιστεί στις εκλογές του 1895 και είχε φύγει στο εξωτερικό. Κι ενώ ο θανάσιμος αντίπαλός του πέθαινε, ο ίδιος ζούσε τον θρίαμβο του να είναι το κεντρικό πρόσωπο της γης, καθώς τον ίδιο μήνα αναβίωναν στην Αθήνα οι Ολυμπιακοί αγώνες. Το αρχαίο πνεύμα συνάρπαζε τους λόγιους και θα εξελισσόταν σε βραχνά της Ελλάδας αλλ', ως τότε, υπήρχε χρόνος. Το μόνο που τάραζε την ευφορία του Δηλιγιάννη ήταν η εξέγερση στην Κρήτη, όπου οι Τούρκοι φορολογούσαν άγρια και τρομοκρατούσαν τους χριστιανούς. Η εξέγερση καταλάγιασε αλλά ξαναφούντωσε τον Ιανουάριο του 1897. Ο Δηλιγιάννης έσπευσε να καρπωθεί το πολιτικό όφελος από μια ένωση της μεγαλονήσου κι έστειλε εκεί στρατιωτικές δυνάμεις.

Στις 5 Απριλίου (18, με το νέο ημερολόγιο) του 1897, η Τουρκία κήρυξε τον πόλεμο στην Ελλάδα. Ο Δηλιγιάννης δέχτηκε την πρόκληση. Ο ενθουσιασμός μεγάλωσε, καθώς σώμα Γαριβαλδινών ήρθε να πολεμήσει στο πλευρό των Ελλήνων κι ο πρωθυπουργός φανταζόταν νέο Εικοσιένα. Όμως, η Ελλάδα ήταν απaráσκευη, με ανοργάνωτο στρατό και με στρατάρχες και γαλονάδες, των οποίων μοναδικά προσόντα ήταν η συγγένειά τους με τον βασιλιά ή το γλείψιμο της βασιλικής οικογένειας. Οι Τούρκοι μπήκαν στη Θεσσαλία και νίκησαν. Οι Έλληνες υποχώρησαν κι ο Δηλιγιάννης, κάτω από το βάρος της ήττας, παραιτήθηκε στις 16 Απριλίου, ακριβώς δυο χρόνια μετά την εκλογική του νίκη και έντεκα μέρες μετά την έναρξη των εχθροπραξιών. Στις 5 Μαΐου, στη μάχη του Δομοκού, οι Έλληνες νικήθηκαν και πάλι, ενώ ο διάδοχος Κωνσταντίνος το έσκαγε νύχτα από το μέτωπο. Στις 8, ο πόλεμος είχε τελειώσει ταπεινωτικά για την Ελλάδα.

Άρχισαν ατέλειωτες διαπραγματεύσεις. Ευτυχώς, οι καιροί δεν ευνοούσαν την Οθωμανική αυτοκρατορία. Η Ελλάδα πήρε πίσω την Θεσσαλία με κάποιες σε βάρος της «συνοριακές ρυθμίσεις». Στις 4 Δεκεμβρίου του 1897, υπογράφηκε η συνθήκη της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με αυτήν, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώσει πολεμική αποζημίωση τέσσερα εκατομμύρια τουρκικές λίρες. Η Κρήτη κέρδισε την αυτονομία της κάτω από την εγγύηση των μεγάλων δυνάμεων.

Η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών ν:

Ακολούθησε η φωτεινή παρουσία του Μαρίνου Αντύπα στη Θεσσαλία και η εξέγερση του Κιλελέρ (βλ. [Ελληνικά θέματα] «**Ο Μαρίνος Αντύπας και η εξέγερση του Κιλιλέρ**»). Οι

Θεσσαλοί αγρότες ίδρυσαν κόμμα που μετείχε στις εκλογές της 8ης Αυγούστου του ίδιου χρόνου. Εξέλεξαν 46 βουλευτές καθώς τους ψήφισαν και σε άλλες περιοχές. Η εντολή για σχηματισμό κυβέρνησης δόθηκε στον Ελευθέριο Βενιζέλο, που ζήτησε νέες εκλογές, καθώς τα κουκιά δεν τον ευνοούσαν. Έγιναν στις 20 του Νοεμβρίου του 1910 και είχαν καταλυτικά αποτελέσματα. Το κόμμα των Φιλελευθέρων, που ίδρυσε ο Βενιζέλος, πήρε τις 307 από τις 362 έδρες. Άλλες 28 πήραν οι αγρότες της Θεσσαλίας.

Ως το 1914, η κυβέρνηση είχε απαλλοτριώσει και μοιράσει 54 τσιφλίκια με συνολική έκταση 1.058.700 στρέμματα! Απέκτησαν γη συνολικά 7.522 οικογένειες: 4.898 ντόπιες και 2.624 προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 1.4.2010)